

Publicerad 2019-09-14 12:38 av Lennart Andersson

Om hur Lång-Hans spelade sig till paradiset

Om hur Långhans spelade sin själ till paradiset på julaftons morgon.

Man ska höra Toknils berätta personligen för att riktigt förstå varför han fascinerar. Kanske går det bara man förstår hur han berättar för man måste överse med mycket; särskilt med att historien rent tidsmässigt inte hänger ihop och så är det språket. Det är nog så uttrycksfullt tillsammans med hans berömda gester men skulle man försöka översätta hans berättelser till normalprosa går nog även den bäste bet. Men tala om honom går ju och konstatera först som sist att prefixet tok är det nog inte mycket bevänt med. Han har ord om sig att om man är så illistig som han, har man rätt att spela galen.

En dag stod han i dörren och det vart mer än angeläget än vanligt så vad gör man? Vi oroar oss över den trots allt försvarliga mängd brännvin, som satts fram, inte skall räcka till, för Toknils har ingen botten alls se när det gäller starkvaror. Beroende på stundens allvar slår vi oss ned vid den stora kakelugnen för en gång skull, för det här kommer att ta hela natten, ty ögonen har mörknat och då betyder det bara en sak nämligen historien om Långhans, för hans julpolskor ljuder ännu i bygden. Hans musik fick ögonen att mörkna, sa de gamle. För att förklara vad de menade påstod de fort, att hans musik frigjorde någonting som gjorde att det mörknade inom en och i nästa ögonblick upplevde man att man bara var en del av en polska, som man inte kunde få nog av men som samtidigt gjorde en galen. Men det var strängaspelet vid sorgehögtiderna som alla var överens om som var de bästa. Långhans målade toner som fick kroppen att spruta av ångest och porla av rädsla och vissa hade oghinneten att skriva efter sig att om inte de fick Långhans melodier efter sig ville de inte ha någon musik vid graven alls.

Men problemet var och förblev att när väl Långhans var borta hur skulle man kunna förvalta hans stora skatt? Kantorn gjorde nog så gott han kunde för att skriva ned Långhans hämningslösa arv i toner men det var ju stört omöjligt att få det att låta som han men vetenskapen som man aldrig skall fråga efter påstod bara helt framt att Långhans´ hemlighet låg helt enkelt i att han var överrörlig i lederna och inget annat. Naturligtvis pågick bevarandet av hans stora musikaliska arv inte utan protest och helst hade man velat säga att ju mindre man talade om Långhans desto bättre vart det.

Men man kunde ju inte bortse från att hans musik utan tvekan var ett av de mest storslagna som någonsin skapats. Det gick en sägen om hur Vår Herre skulle utse en Riksspelman som skulle spela i himlen för de saliga och nu var det bygdens tur att få en kandidat. Honom skulle det stå ett ljus över redan i vaggan och det var nog gott och väl om det inte varit för Sankte Per. Han hade råkat ta sig för mycket av det goda – det var ju jul och inte skulle Vår Herre vara den som är den men det bar sig inte bättre än att han blandade bort barnen, så att Vår Herre till sin stora häpnad och sedan förargelse fick uppleva att det var Långhans, som blev välsignad till att kunna spela och inte den kandidat Han hade tänkt sig. I vrede kastade Vår Herre efter Långhans att han skulle då aldrig få något annat än ett kort men stämningsfullt liv vad som nu menades med det och så låste han framt in Sankte Per och hans spiritus fast på olika platser i himmelriket. Och så påstås det vara än i dag. Det är därför som det är så svårt att komma in i himmelriket bara för att Sankte Per inte längre får trösta sig med någon tår på tand.

Men hur skulle man förfara med Långhans´ musik? Det var nog mer än de frireligiösa som ville förbjuda den men det var stört omöjligt det. Fick man inte dansa offentligt gjorde man det i lönndom. Men så finns det medaljens baksida som redan antytts. För att kunna spela som han krävdes det ett liv där man redan från början vart utanför allt mänskligt och det stämde mer än väl på Långhans korta men våldsamma liv. Att läsa hos prästen blev det inte tal om oavsett hur religiös bygden för övrigt var och där till och med de menlösa fick sin försvarliga dos av salighetsläran. Någon far till hans obändiga själ kände nog bara Hin Onde till och mor hans var utesluten sedan länge från predikan; officiellt beroende på sitt skörlevnadsliv, där säkerligen inte heller prästen kunde uteslutas att ha haft mer än ett finger med i spelet men framför allt för sin påstådda trolldomskunskap. Till hennes stuga sökte man sig inte annat än under mörka nätter utan måne och vad som avhandlades där tåler helt enkelt inte pränt.

Men så kommer vi till historiens clou. Toknils morfar hade en tyvärr alltför fager dotter och det blev hans olycka. Hon var naturligt nog bortlovad sedan länge men en dag vart hon bara försvunnen men Långhans hade setts springandes som han hade länsman efter sig men i detta fall även med en säck på axeln innan han försvann ut i sjumilaskogen och snart var hela bygden på fötter. Nog hade Långhans anklagats för både det ena och det andra och senast för att ha lånat som det hette ur fattigbössan men det här var något som angick hela bygden men det vart nästan jul och då rådgjordes det man och man emellan om man skulle vänta med att fira jul men prästen hade aldrig hört talas om något sådant.

– Ser jag inte till er vid julottan så skall jag se till att ni allesammans blir uteslutna från Ordet och även nådemedlen, sade han barskt till bönemännen.

Det var ord och inga visor det men det visade sig att Vår Herre hade lagt sin hand över bygdens män för just före julottan siktades Långhans ute på en stock mitt i älven. Männens svarta ögon ljusnade för flottning begrep sig inte Långhans på och inte vart det bättre än att Vår Herre både dirigerade älven samtidigt som han gjorde påstötningar på Långhans vingliga lekamen i form av hugg och slag men bara de som hade öron nog kunde höra honom ömsom ryta som ett lejon och ömsom i kärlek vara mild som ett lamm.

– Det är slut med ditt liv Långhans, sade han med sin ömmaste ton för femtioelfte gången och slutligen fick även Långhans hålla med. Runt hela älven stod en manstark armé av folkilskna bönder och hötte med sina grepar och ropade ulvsgäld över honom.

– Men spelar du upp till vals för din själ så skall jag väl låta nåd gå före rätt för att Du stal Dig rätten till att bli Himlaspelman.

Och Långhans började spela med förtvivlans mod och redan från början hade naturen bestämt, att den ville vara med. Aldrig hade regnet gråtit så över en osalig själ som nu eller furan låtit sitt lomljud efter honom, vinden förstärkte sin allra mest bevekande och ylande ton och slutligen bekymrade sig även bäcken att lämna sitt bidrag genom att låta Näcken stå för trumsolot i bäckfåran genom att låta stenarna löpa amok nedför strömfåran. Och i det samma just då solen gick upp och kyrkans klockor började ringa hördes den sista stämtonen så starkt att Jorden aldrig påstods ha blivit sig lik därefter. Sist hördes Långhans´ ångestvrål som en extra refräng, då forsen tog honom. Och flickan då? Bara de som hade de rätta öronen kunde höra

henne gråta i kvällningen. Men männen kunde gå i kyrkan och få orden och nådemedlen över sig och allt skulle vara frid och fröjd om det inte var för den stackars kantorn, som satt och vändades även på sitt dödsläger. Hur skulle man kunna skriva noter efter det? Hur han än vändades och svettades fick han bara ut något litet och fattigt ur allt som brann inom honom för han var den siste som hade varit med den beramade morgon då uslingen Långhans från Bjälsahyttan spelade in sin själ till paradiset dock först sedan Hin Onde dansat djävulen ur hans stackars sönderslagna kropp. Och de som har extra hörsel kan än i denna dag höra ångestvrålen från Långhans, då hans kropp kastas under djävulspolskan nerför stenarna mitt i Vikmannaälvens utlopp i Östersjön.

Texten är utskriven från Poeter.se

Författaren Lennart Andersson med Poeter.se id #14747 innehar upphovsrätten